

2004 год

Кароза, Н. Вяртанне забытага свята /Нэллі Кароза // Праца. – 2004. – 24 ліпеня. – С.3.

Амаль кожны з нас ведае з дзяцінства пра Каляды, Масленіцу, Купалле – традыцыйныя свята са сваімі звычаямі, рытуаламі, якія захоўваліся ў народзе як найдаражэйшая спадчына, бо любая традыцыя задавальняе ў першую чаргу духоўны густ і патрэбы чалавека. А ці хто ведае, што за свята Анненскі кірмаш: адкуль ён бярэ свой пачатак і якія мае традыцыі? Чаму, не будучы адзначаны ў праваслаўным календары, беражліва захоўваецца і святкуецца ў нашым пасёлку? І, нарэшце, якое дачыненне мае кірмаш да нас, сучаснікаў?

Розныя крыніцы данеслі да нас звесткі аб тым, як выглядала ў сярэднявеччы месца, дзе адбываліся перыядычныя таргі і кірмашы. У многіх гарадах рынкі знаходзіліся на плошчы, дзе размяшчаліся ларкі, лаўкі, склады, прылаўкі. На ноч рынак закрываўся і ахоўваўся вартавымі. У Зэльве, у час правядзення штогодніх кірмашоў, з прычыны вялікага прытоку наведвальнікаў месца камерцыйнай дзеі выносілі за межы горада, дзе ставілі часовыя гандлёвыя пабудовы. На тэрыторыі рынкаў у вялікіх гарадах Беларусі, пачынаючы яшчэ з XIV ст., разам з часовымі гандлёвымі пабудовамі сталі ўзнікаць гасцінныя двары. Комплекс збудаванняў, дзе пражывалі і гандлявалі купцы, а таксама захоўваліся іх тавары, складаўся з гандлёвых і складскіх пабудоў, важніцы, мерніцы, пунктам гасціннага двара з'яўляўся гасцінны дом – месца для часовага пражывання “гасцей” (купцоў). У Зэльве, дзе ў сярэдзіне XIX ст. налічвалася 163 двары, тым не менш для абслугоўвання гасцей Анненскага кірмашу збудавалі вялікі мураваны гасцінны двор на 200 лавак, размешчаных часткова ў галоўным корпусе і ўнутраным двары (так званыя квадратныя лаўкі), часткова ў вялікіх драўляных балаганах, якія прымыкалі да галоўнага ўвахода. Гасцінныя двары і дамы з'явіліся першапачатковай формай арганізацыі сферы бытавога абслугоўвання ўдзельнікаў штогадовых святочных таргоў.

Неад'емнай часткай гандлёвых плошчаў гарадоў і мястэчак з'яўляліся карчмы. Па функцыянальным прызначэнні яны падзяляліся на шынковыя (харчэўні) і заезныя (гасцініцы).

У XVI ст. карчмы сталі месцам гандлю моцнымі алкагольнымі напіткамі. Гарэлка, якую як лекавы сродак завозілі ў Беларусь з Генуі і Германіі яшчэ ў XV ст., ужо ў XVI ст., як адзначае Баркулабаўскі летапіс стала пітвам агульнага ўжытку.

У Зэльве, дзе на кірмашах XVIII ст. адсутнічалі памяшканні для правядзення камерцыйных здзелак, удзельнікі свае сустрэчы для заключэння кантрактаў праводзілі ў піцейных установах, што абавязкова заканчвалася ўжываннем алкагольных напіткаў у велізарных колькасцях і вельмі часта прыводзіла да разнастайных негатыўных з'яў (бойкі,

рабаванні, забойствы і т.п.) На кірмашы ў Зэльве шырока была прадстаўлена дзейнасць “сферы абслугоўвання”: адкрываліся часовыя тракціры, вінніцы, піўныя, кавярні. Вялікую папулярнасць набыла “установа” нейкай пані Валабрыньскай з Слоніма, якая штогод прыязджала ў Зэльву. Складок прадпрыемальнай пані славіўся сваімі напіткамі. Паводле беларускага гісторыка І.Казлоўскага, “яе выбарныя віны імпартэр... саграваюць усе галовы ў Зэльве. Там жа кожны купец мог працверзіцца і адпачыць”.

З развіццём капіталізму мяняўся характар кірмашовага гандлю. У пачатку XIX ст. буйныя аптовыя кірмашы набываюць форму кірмашоў-выстаў таварных узораў. З прычыны гэтага на Беларусі значнае пашырэнне атрымліваюць кантрактовыя кірмашы, якія распаўсюджваюцца ва ўсіх губернях. Сэнс гэтых таргоў заключаўся ў аптовым гандлі сельскагаспадарчых і закупцы тэкстыльных тавараў, продажы і пакупцы маёнткаў, здачы іх у заклад альбо ў арэнднае карыстанне, выкупе закладных маёнткаў і плаце пазык.

На гарадскіх і вясковых кірмашах Беларусі XIX ст. пачынаюцца азартныя гульні. Адною з такіх гульняў, што панавала ў Зэльве, была рулетка. Гісторыкі адзначаюць, што з’яўленне ігральнага дома ў Зэльве звязана з забаронай французскага ўрада іграць у рулетку ў Парыжы. (1840). Парыжскія і расійскія купцы, якія там прысутнічалі, прывезлі яе да нас і назвалі фартунай. Менавіта рулетка прывабіла ў Зэльву велізарную колькасць памешчыкаў, чыноўнікаў і многіх іншых аматараў вострых адчуванняў.

У першай трэці XX ст. на асобных кірмашах Беларусі (асабліва ў заходніх раёнах) актыўна праводзіліся спартыўныя гульні – спаборніцтвы па бегу, грэбля ў бочках цераз раку, класічнае плаванне, пераход рэчкі па дну з кавалкам дзёрну і каменем на галаве.

Жартоўныя спартыўныя мерапрыемствы надавалі кірмашам мясцовы каларыт і своеасаблівасць, далучалі да кірмашовых гульнёвых падзей шырокія слаі насельніцтва.

У першай палове XX ст. гаспадарка Беларусі была ў надзвычай складаным становішчы. Краіна амаль бесперапынна служыла тэатрам ваенных дзей і месцам дыслакацыі велізарных армейскіх мас. У гэты перыяд кірмашы на Беларусі не ажыццяўляліся. У пасляваенныя гады пасля завяршэння сельгасработ жыхары суседніх вёсак збіраліся на кірмаш, пасля царкоўнай службы ладзілі гандаль прывезенымі таварамі.

І вось у пачатку XXI ст. пачаў адраджацца Анненскі кірмаш у Зэльве. Зроблены першыя крокі ў вялікай і важнай справе – аднаўленні аднаго з буйнейшых кірмашоў Еўропы. Гэта новае свята, якое дае магчымасць кожнаму ўдзельніку праявіць свой талент, сваё майстэрства, рэалізаваць разнастайныя матэрыяльныя і духоўныя запатрабаванні.

Дзякуючы Анненскаму кірмашу Зэльва стане вядомай не толькі ў Еўропе, але і ў другіх частках свету.